

SNOWSAFE – TURVALLISTA LUMILAJIURHEILUA

Tietoa seuratoimijoille

Kaikilla lumilajien parissa toimivilla - urheilijoilla, henkilökunnalla ja vapaaehtoisilla - on oikeus osallistua ja kehittyä urheilun saralla turvallisessa ja sallivassa ilmapiirissä ilman minkäänlaista häirintää, syrjintää, kiusaamista, väkivaltaa, vähättelyä, kaltoinkohtelua ja/tai hyväksikäyttöä.

FIS Snow Safe –ohjeistus antaa työvälineitä ennaltaehkäistä, tunnistaa ja toimia yllä kuvatuissa tilanteissa. Meidän kaikkien vastuulla on varmistaa, että lumilajimme ovat kaikille turvallisia harrastaa ja olla mukana. Asiattomuuksiin on puututtava, jos sellaista toimintaa havaitsemme.

Ohjeistuksen eettinen perusta

FIS noudattaa Kansainvälisen Olympiakomitean (IOC) eettistä koodistoa, mukaan lukien artikla 1.4, jonka mukaan:

- Kaikkien ihmisarvoa tulee kunnioittaa
- Kaikenlainen syrjintä rodun, ihonvärin, sukupuolen, sukupuolisen suuntautuneisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, syntymän tai muun statuksen perusteella on asiatonta ja siihen pitää puuttua.
- Kaikenlainen fyysinen, ammatillinen tai seksuaalinen ahdistelu ja kiusaaminen sekä fyysisten tai henkisten vammojen tuottaminen on tuomittavaa ja siihen pitää puuttua.

FIS:n kansainväliset kilpailusäännöt (International Competition Rules, 205) määrittelevät ‘Kilpailijoiden oikeudet’ seuraavasti:

Riippumatta kilpailijoiden iästä, sukupuolesta, rodusta, uskonnosta tai vakaumuksesta, sukupuolisesta suuntauksesta, kyvyistä tai vammaisuudesta on heillä oikeus osallistua lumiurheilukilpailuihin turvallisessa ympäristössä ja väärinkäytöksiltä suojattuna. FIS kannustaa kaikkia jäsenliittojaan kehittämään toimintaperiaatteita lasten ja nuorten henkilöiden turvaksi ja heidän hyvinvointinsa edistämiseksi.

Mikä on häirintää?

Häirintää voi kokea henkilökohtaisesti tai sähköisten kanavien välityksellä. Häirintää voi tapahtua urheiluharrastuksen parissa, mutta yhtä lailla urheiluharrastuksen yhteydessä voidaan huomata, että joku on joutunut häirinnän kohteeksi jossain muussa ympäristössä. Tähänkin on puututtava.

Häirinnän esiintymismuotoja voivat olla esimerkiksi seuraavat asiat:

- Henkinen kiusaaminen
- Fyysinen kiusaaminen
- Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä
- Seksuaalinen hyväksikäyttö
- Laiminlyönti

Henkinen kiusaaminen tarkoittaa esimerkiksi eristämistä ja ulkopuolelle jättämistä, sanallista loukkaamista, nöyryytystä, pelottelua, uhkailua, vartaloa tai pukeutumista koskevia kommentteja tai muuta kohtelua, josta seurauksena voi olla esimerkiksi omanarvontunteen tai itsekunnioituksen väheneminen.

Fyysinen kiusaaminen tarkoittaa mitä tahansa tahallista tekoa, esimerkiksi lyömistä, hakkaamista, potkimista, puremista tai polttamista, joka aiheuttaa fyysisen vamman tai vaurion. Fyysistä kiusaamista voi olla myös pakotettu tai epäsoviva fyysinen harjoite (esimerkiksi liiallinen harjoituksellinen kuorma, loukkaantuneena tai sairaana harjoittelu), painostettu/pakotettu alkoholin käyttö tai painostettu/pakotettu dopingriike.

Seksuaalinen häirintä tarkoittaa kaikkea ei-toivottua seksuaalisvärätteistä käytöstä; sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalinen häirintä voi ilmetä myös seksuaalisena hyväksikäyttönä.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen, sukupuoli- identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Seksuaalista hyväksikäyttöä on Suomen rikoslain mukaan tilanne, jossa joku omaa asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa toisen ihmisen sukupuoliyhteyteen tai muuhun toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai taivuttaa toisen alistumaan seksuaalisen teon kohteeksi seuraavissa tilanteissa:

- toinen ihminen on alle kahdeksantoistavuotias ja alisteisessa suhteessa tekijään (esimerkiksi opetus- tai valmennussuhteessa tekijään);
- toinen ihminen on alle kahdeksantoistavuotias, jonka kypsymättömyyttä tai nuoruutta ja/tai niistä johtuvaa kyvyttömyyttä itsenäisesti päättää omasta seksuaalisesta käytetään hyväksi;
- toisen ihmisen kyky puolustaa itseään tai ilmaista tahtonsa on jostain syystä selkeästi heikentynyt; tai
- toinen henkilö on rikosentekijästä erityisen riippuvainen, ja tekijä käyttää tätä riippuvuussuhdetta törkeästi hyväkseen.

Laiminlyönti tarkoittaa tässä valmentajan tai muun toimijan huolenpitovelvollisuuden laiminlyöntiä toista kohtaan ja sen myötä syntynyttä haittaa tai sen uhkaa.

Häirintää voi esiintyä eri syistä. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi rotu, uskonto, ihonväri, vakaumus, etninen tausta, fyysiset ominaisuudet, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuneisuus, ikä, rajoitteisuudet, sosioekonominen status ja urheilulliset kyvyt. Sitä voi kohdata kasvatustapahtuvassa vuorovaikutuksessa tai sähköisten viestinten välityksellä. Häirintä voi olla tahallista ja sen kohteeksi voi joutua tekemättä itse mitään. Häirintä voi myös liittyä auktoriteettiaseman väärinkäyttöön.

Tutkimukset osoittavat, että ahdistelua ja hyväksikäyttöä tapahtuu kaikissa urheilulajeissa, kaikissa maissa. Häirinnän ja hyväksikäytön seuraukset ovat uhreilleen usein erittäin vahingollisia ja ne saattavat ilmetä vielä vuosia tapahtumien ja urheilu-uran jälkeenkin.

Häirinnän mahdollisia seurauksia

Häirinnän mahdollisia seurauksia voivat olla esimerkiksi:

- Fyysiset sairaudet ja vammat, suorituskyvyn menetys, syömishäiriöt, traumaperäinen stressihäiriö (PTSD), seksuaalisista kanssakäymisistä saadut tartunnat
- Kognitiiviset häiriöt esim. oppimisvaikeudet
- Tunneperäiset häiriöt esim. ailahteleva mieliala, itsetunnon lasku
- Käyttäytymistä koskevat häiriöt esim. todennäköisempi epärehellisyys
- Henkisen hyvinvoinnin järkkyminen esim. ahdistus, masennus, itsetuhoisuus, itsemurha
- Ongelmat ihmissuhteissa esim. sosiaalinen eristäytyneisyys
- Taloudelliset vaikeudet

Miten lumilajiseura voi ennaltaehkäistä häirintää?

- Nimitä seurassasi asiasta vastaava, luotettava täysi-ikäinen luottohenkilö, johon kuka tahansa voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä silloin, kun kohdataan häirintätapaus tai edes epäily siitä. Henkilöitä olisi hyvä olla kaksi, nainen ja mies.
- Kommunikoi tämä toimintaohje ja nimetyt luottohenkilöt kaikille toimijoille, erityisesti urheilijoille seurassasi. Varmista tiedonsaanti helposti esim. internet- sivujen tai muiden sähköisten kanavien kautta.
- Tarkista lakisääteiset rikostaustat alaikäisten kanssa säännöllisesti työskentelevien rekrytointien yhteydessä.
- Kerro aktiivisesti esimerkiksi Et ole yksin -palvelusta josta saa apua ja tukea
- Velvoita erityisesti alaikäisten kanssa tekemisissä olevat valmentajat, ohjaajat jne. tutustumaan erityisen huolellisesti tähän ohjeistukseen ja yksilöohjeistukseen. Rohkaise ohjaajia myös osallistumaan aihetta koskevaan koulutukseen ja järjestä mahdollisuuksia koulutukseen. On suositeltavaa, että ohjaajat ja valmentajat allekirjoittavat eettisen sitoumuksen.
- Luo ja kommunikoi selkeä käytäntö, jonka mukaan toimitaan mahdollisen häirintä- tai hyväksikäyttötapausten tullessa ilmi. Seurojen käyttöön on tehty kriisiviestinnän ohjeistus, jota voit hyödyntää.
- Mieti ja dokumentoi etukäteen myös kurinpidollinen menettely mahdollisten tapausten varalle – parhaassa tapauksessa seuralla on olemassa kurinpitosäännöt, joita näissä tapauksissa noudatetaan. Menettelyssä on hyvä huomioida, että jo asian tutkinnan ajaksi on syytä siirtää epäilyksenalainen henkilö pois esimerkiksi valmennustehtävistä.

Miten ilmi tulevissa häirintätapauksissa toimitaan?

- Suhtaudu kaikkiin epäilyksiin vakavasti ja ryhdy heti toimenpiteisiin. Jollei ilmoitus ole tullut asiasta vastaavalle nimetylle luottohenkilölle, informoi häntäkin.
- Informoi Hiihtoliiton luottohenkilöä tapauksesta. Keskustelu on ehdottoman luottamuksellinen.
- Varmista hyväksikäytetyn henkilön välitön turvallisuus.
- Hanki häirinnän kohteelle tukea. Väestöliiton ylläpitämä Et ole yksin -kanava on puolueeton ja luottamuksellinen kanava, jossa näistä asioista voi keskustella anonyymisti.
- Sovi yhdessä uhrin kanssa poliisin kontaktoinnista jos koette sen tarpeelliseksi. Yhteyttä poliisiin saa missä tahansa tapauksessa.

- Jos kyseessä on alaikäinen, kontaktoi tilanteen mukaan vanhempia/huoltajia ja tehkää yhdessä päätös poliisille ilmoittamisesta. Jos vanhempi tai huoltaja on osallisena häirintätapauksessa, kontaktoidaan suoraan viranomaisia. Muista keskustella ensin uhrin itsensä kanssa asian käsittelytavasta.
- Älä heti kontaktoi syytettyä vaan arvioi tilanne kokonaisuutena ja pohdi, kuka ja milloin asiaa hänen kanssaan käsittelee.
- Arvioi turvallisuusriskit muita kohtaan ja varmista, ettei aiheudu lisää vaaraa.
- Muista käsitellä asia mahdollisimman luottamuksellisesti ja häirinnän kohdetta kunnioittaen.
- Kaikki tapaukset pitää tutkia ja käsitellä loppuun, riippumatta viranomaisten osuudesta asiaan.
- Huolehdi viestinnästä, esimerkiksi oheisen [kriisiviestintäohjeen](#) mukaisesti.

Lisätietoja

Suomen Hiihtoliiton nimeämä luottohenkilö häirintätapauksissa

Kati Lehtonen

kati.lehtonen@likes.fi

Puh. 0500 460 162

Kriisiviestinnän tuki

Soili Hirvonen

soili.hirvonen@hiihtoliitto.fi

p. 0400-837 583

Muuta materiaalia aiheeseen liittyen

FIS Snow Safe Policy -ohjeistukset kokonaisuudessaan

<https://www.fis-ski.com/en/inside-fis/governance/snow-safe>

‘Et ole yksin’ – Väestöliiton tarjoama puhelin- ja chat-palvelu (voit esiintyä anonyymisti)

<https://etoleyksin.fi/>

Olympiakomitean 'Lupa välittää – lupa puuttua' toimittama opas (Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä urheilussa) <https://storage.googleapis.com/valo-production/2017/06/lupa-valittaa-lupa-puuttua-2017.pdf>

Vaikeneminen ei ole vaihtoehto. Kirjallisuuskatsaus, Miika Kyllönen / SUEK
[https://www.suek.fi/documents/10162/250626/Vaikeneminen+ei+ole+vaihtoehto +-Katsaus+h%C3%A4irint%C3%A4%C3%A4%20ja+kiusaamista+k%C3%A4sittel ev%C3%A4%C3%A4n+tutkimustietoon+liikunnan+ja+urheilun+n%C3%A4k%C3 %B6kulmasta](https://www.suek.fi/documents/10162/250626/Vaikeneminen+ei+ole+vaihtoehto+-Katsaus+h%C3%A4irint%C3%A4%C3%A4%20ja+kiusaamista+k%C3%A4sittel ev%C3%A4%C3%A4n+tutkimustietoon+liikunnan+ja+urheilun+n%C3%A4k%C3 %B6kulmasta)

Tämä dokumentti on tiivistelmä FIS:n ohjeistuksesta suomalaisten lumilajiseurojen käyttöön. Ohjetta hyödynnetään Suomen Hiihtoliitto ry:n, Ski Sport Finland ry:n ja Suomen Lumilautaliitto ry:n seuroissa ja lajeissa